

بررسی تأثیر حس دل‌بستگی به مکان بر تاب‌آوری اجتماعی

مهسا حقانی^۱

۱- کارشناس ارشد معماری- مدرس دانشکده فنی و حرفه‌ای قدسیه ساری و عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان
Mhs.haghani@yahoo.com

چکیده

در سطح جهانی آشکارا شاهدیم که رخدادهای طبیعی و گاه انسانی در جوامعی که آمادگی مقابله با آثار آن‌ها را ندارند، تبدیل به بحران‌ها و بعضاً فجایع عظیم می‌شود؛ این در حالیست که در قرن حاضر، تغییرات چشمگیری در نگرش به سوانح دیده می‌شود به طوری که دیدگاه غالب از تمرکز صرف بر کاهش آسیب‌پذیری به افزایش تاب‌آوری در مقابل سوانح ارتقاء پیدا کرده است؛ زیرا تاب‌آوری اجتماعی، توانایی جوامع برای خودسازماندهی، تنظیم تنش‌ها بوده و ظرفیت انطباق-پذیری را افزایش می‌دهد. در این راستا و بعلاوه آسیب‌پذیر بودن شهرها در برابر مخاطرات طبیعی به‌عنوان مراکز فعالیت-های اقتصادی-اجتماعی و عدم توجه به مسائل اجتماعی در رابطه‌ی میان انسان و مکان پس از وقوع حادثه، پژوهش حاضر بر آن است؛ با رویکردی توصیفی-تحلیلی ضمن برشمردن شاخص‌های مرتبط با تاب‌آوری اجتماعی، به بررسی تأثیرات حس تعلق افراد به فضای سکونت بر تاب‌آوری اجتماعی آنان بعد از حوادث بپردازد و راه‌کارهای معماری در این راستا را ارائه دهد.

واژه‌های کلیدی: حس دل‌بستگی- مکان- تاب‌آوری اجتماعی.

۱- مقدمه

ما در یک محیط به طور فزاینده شکننده زندگی می‌کنیم [۱]. که خطر انهدام، همواره آن را تهدید می‌نماید؛ از آن‌جا که فطرت انسان بر پایه‌ی بقاست این موضوع همواره دغدغه فکری وی بوده است و افکار نظریه‌پردازان گوناگونی را به خود مشغول ساخته است [۲]، این در حالیست که مخاطرات طبیعی چالشی اساسی در دستیابی به توسعه‌ی پایدار جوامع انسانی است. این-گونه مخاطرات، این ظرفیت را دارند که در نبود سیستم‌های کاهش خطر، به سوانحی هولناک و ویران کننده برای اجتماعات بشری تبدیل شوند. عموماً این تأثیرگذاری به واسطه‌ی ارتباطات بسیار پیچیده موجود میان سیستم‌های مختلف جوامع انسانی، ابعاد گسترده‌ای داشته و باعث وارد آمدن خسارات بسیاری به بخش‌های گوناگون از جمله کالبد، اجتماع، فرهنگ و هویت می-شود. علی‌رغم عدم پیش‌بینی زمان حدوث بسیاری از مخاطرات، می‌توان با چاره‌اندیشی و شناخت همه جانبه‌ی این‌گونه وقایع در جامعه‌ی تحت تأثیر، میزان آسیب‌پذیری را به حداقل ممکن کاهش داد [۳] این‌جاست که نقش تاب‌آوری برای بقاء و درک آسیب‌پذیری مناطق مختلف شهری مهم ارزیابی می‌شود [۴] و افزایش تاب‌آوری اجتماعی مناطق شهری منجر به دستیابی به اهداف توسعه شهری می‌گردد [۵]. با این پیش‌زمینه پژوهش حاضر با بررسی، تعریف و مفهوم تاب‌آوری و شاخص‌های آن، حس دل‌بستگی به مکان را به عنوان یکی از شاخص‌های افزایش تاب‌آوری مطرح کرده و راه‌کارهایی را جهت افزایش حس دل‌بستگی به مکان و به تبع آن افزایش تاب‌آوری ارائه می‌دهد.